

**Názov projektu: Posilnenie poznávacích schopností žiakov experimentami v
moderných školských laboratóriách
ITMS: 261 1013 0609**

Pracovný list – aktivita 2.2

Téma: Sacharidy - Sacharidy v ryži a ovocí	Škola: Gymnázium Dukelská 30 087 20 Giraltovce	Trieda: kvarta
---	---	---------------------------------

Princíp: Škrob sa nachádza v obilninách (ryža, kukurica, pšenica atď.) a výrobkoch z nich (chlieb, cestoviny atď.), v zemiakoch a strukovinách. Cukry, medzi ktoré patrí sacharóza (ktorú bežne nazývame „cukor“), glukóza, fruktóza, laktóza a maltóza, sa prirodzene nachádzajú v potravinách, napríklad v ovocí, zelenine a mliečnych výrobkoch. Sacharóza (bežný cukor, disacharid pozostávajúci zo stavených zložiek glukózy a fruktózy) je sacharid so sladkou chuťou. Produkujú ho rastliny z oxidu uhličitého (CO₂) a vody za pomoci slnečnej energie v procese fotosyntézy. Veľké množstvá cukru sa tvoria v cukrovej repe a cukrovej trstine. Sacharóza z cukrovej trstiny alebo repy je prirodzený produkt, ktorého vlastnosti sa nelíšia od cukru, ktorý sa nachádza v ovocí a zelenine.

Sacharidy v ryži

Pomôcky a chemikálie: špachtľa, 3 x 100ml kadičky, 1 x 250ml kadička, ryža, roztok jódu (w = 3%), ninhydrín, roztok manganistanu draselného KMnO₄ (w = 1%)

Postup práce: Do kadičky dáme 3 špachtličky ryže a pridáme približne trojnásobné množstvo vody. Túto zmes niekoľko minút povaríme. Horúci roztok rozlejeme do troch 100ml kadičiek. Do prvej kadičky pridáme roztok jódu. Do druhej dáme špachtličku ninhydrínu a roztok zahrejeme. Do tretej kvapneme 1 kvapku roztoku manganistanu draselného. Pripravíme si ešte štvrtú kadičku, do ktorej nasypeme zrnká ryže. Zrnká pokvapkáme roztokom jódu.

Pozorovanie a vysvetlenie: V prvej kadičke s roztokom jódu vzniklo fialové sfarbenie. V druhej kadičke s ninhydrínom vznikla modrá farba. V tretej sa roztok sfarbil na hnedo.

V štvrtej kadičke sa ryža pokvapkaná jódom zafarbila na fialovo, a takto bol v nej dokázaný škrob.

Sacharidy v ovocí

Pomôcky a chemikálie: 3 rovnako veľké kusy rôzneho ovocia (jablko, hruška, banán), citrónová šťava, nôž, hodinky, chladnička

Postup práce: 1. Niekoľko kúskov nakrájaného ovocia necháme voľne stáť ako kontrolnú skúšku. Približne po 10 minútach popíšeme pozorované zmeny.

2. Iné kusky ovocia pokvapkáme citrónovou šťavou, necháme pôsobiť a po rovnakom čase popíšeme pozorované zmeny.

3. Zopár kúskov ovocia dáme do chladničky a opäť po 10 minútach porovnáваме.

Pozorovanie a vysvetlenie: *1. Ovocie sa sfarbilo na hnedo*

V každej neporušenej bunke sú ohraničené štruktúry (bunkové organely). Pri narušení buniek narezaním sa ničí ohraničenie bunkových organel a ich obsah sa zmieša s bunkovými šťavami. V prípade hnednutia sa z bunkových organel uvoľňuje enzým fenoloxidáza. Tá oxiduje aminokyselinu tyrozín na iné rastlinné fenoly, ktoré reagujú cez medzistupne na melanín.

2. Kusky ovocia sa nesfarbili

Citrónová šťava obsahuje kyselinu askorbovú (vitamín C), ktorá zabraňuje hnedému sfarbeniu redukciou kyslíka. Zároveň sa kyselina askorbová oxiduje a vzniká kyselina dehydroaskorbová.

3. Chladené kusky ovocia nezhnedi

V chlade prebiehajú enzýmové reakcie pomalšie. Ten zabraňuje dosiahnutiu dostatočnej aktivačnej energie na tvorbu melanínu.